

2019 Mare

Lisa Lie
Det Norske Teatret

Idé, instruksjon, tekst:	Lisa Lie
Scenograf & kostymedesigner:	Maja Nilsen
Utøvende og kreative skuespillere:	Renate Reinsve Madalena Sousa Helly-Hansen Oddgeir Thune Christian Ruud Kallum Kjersti Aas Stenby
Komponist og lyddesigner:	Magnus Børmark
Lysdesigner:	Kerstin Weimers
Dramaturg:	Ingrid Weme Nilsen
Oversetter:	Gunnhild Øyehaug

Takk til Det Norske Teatret og alle avdelinger der som har tilrettelagt, bygd, sydd, malt, fikset og skrudd og markedsført.

*Forestillingen *Mare* vant Ibsenprisen for beste scenetekst i 2020.

“Mare av Lisa Lie er et subtilt og intelligent referanseflettverk preget av musikalitet, originalitet og varme. Med utgangspunkt i Evripies” Medea spinner Lie frem et rikt dramatisk landskap i spennet mellom klassisk tragedie og moderne livsanskuelse. Den mytologiske og nærmest arkaiske forståelsen av Medea blir vrent og gitt et samtidig og intelligent perspektiv. Det mytiske knyttes til vår egen tid gjennom eldgamle og nåtidige referanser, og blir en reise inn i et mytisk landskap der endestasjonen finnes i oss selv. Spennet mellom en postdramatisk struktur hvor scenografien fungerer som et drivende dramaturgisk element og monologer som bringer leseren tett på hovedpersonen, gjør dramaet nærværende. Som Medea sier:

Alt det vi gjer mot dei forsvarslause. Utan at vi klarer å sjå at det skjer. Under gatene våre. Inne i husa. Dei sakna barna. Dei som forsvinn. Dei som ikke har nokon til å forsvare seg. Svikta av dei som påstår forsvare dei. Og der har du meg. Eg speglar deg. Mørket i deg.¹

¹Det finnes teorier om at morskjærligheten er den opprinnelige formen for kjærlighet, mens andre former, som den romantiske, er mutasjoner, og at morskjærligheten slår inn og endrer hjernen til enhver som tar ansvaret for ett lite barn over tid. Men kva får et menneske til å ta barna sine med seg og hoppe fra balkongen? Hva annet enn ondskapen i verden? At mørket har trengt inn i dem?

Mare ble utropt til kultforestilling straks etter premieren på Det Norske Teatret i 2019 og vant Ibsenprisen for beste scenetekst året etter. *Mare* bygger mellom annet på det det antikke greske dramaet *Medea* av Evripides, men stykket tar først og fremst utgangspunkt i eldre versjoner av *Medea*-myten; her er skylden for barnemordene ikke så klar som i den fortellingen som har dominert i ettertida, og som vi finner i Evripides’ *Medea*. I samme ånd undersøker *Mare* maktskiftet som kan anes i myten, fra det ekstatisk feirende jordbruks-samfunnet der kvinner hadde en sterk posisjon, til de nye

- 1 Redaksjonen, «Mare av Lisa Lie vinner Ibsenprisen 2020 på sceneweb.no.» https://www.scenekunst.no/sak/mare-av-lisa-lie-vinner-ibsenprisen2020/?fbclid=IwAR2ntTsSz03P6_5xldU8rdhun3hgKgcKE560fHWR3Y4-8OmzvNDbG28EAjg. Fra juryens vurdering da *Mare* vant Ibsenprisen 2020.
- 2 Det følgende er sammensatt av deler av programteksten til Det Norske Teatret, med endringer. Denne beskrivelsen kommer hovedsakelig fra meg men ble bearbeidet gjennom markedsavdelingen.

bystatene der kvinnene ble overkjørt og logikkens lys og lamper ble tent, kanskje overtent.

Medea har ofret alt for å være med Jason, forlatt landet sitt og forrådt sin egen familie og havnet i Korint. Da ektemannen Jason vil gifte seg med prinsessa i Korint, Glauke, koker det over for Hekateprestinne-trollkvinne-halvgudinnen.

Det fins mange ulike versjoner av myten, bare i de siste dreper hun selv barna sine. I de tidligere versjonene rettes skylden mot folket i Korinth som tar livet av barna for å hevne seg på Medea ettersom hun myrder deres kongefamilie bestående av Jasons, Glauke og kong Kreon, faren til Glauke.

I en annen er det gudinnen Hera som svikter barna da hun ikke stiller opp for å ta hånd om dem selv om Medea har fått dem trygt overlevert til Heras tempel, og de dør av vanskjøtsel.

I evolusjonsbiologisk forstand gir det ingen mening for en mor å ta livet av barna sine som hevn over en tidligere partner, slik menn kan gjøre. Likevel, og kanskje nettopp derfor, er det ikke til å stikke under en stol at Medea er en av de mest fryktede og fascinerende morsfigurene i mytologien.

Myten om Maren (Mara, Murua) er en annen av inspirasjonskildene i forestillingen Mare. Mare som i mareritt, mor og hav. Mara er et norrønt vesen som hadde det med å sette seg eller ri på brystet til folk og dyr mens de sov, og det kan blant annet være årsak til følelsen av å bli kvalt, som er et fenomen i søvnparalyse, kjent under mange navn fra hele verden. Maren er også opphav til uttrykket som beskriver mareritt. Vi kan bli ridd av marer som vi kan bli ridd av dårlig samvittighet.

Du våkner og tror det bare var en drøm at verden gikk under, men det var sannhet som rørte ved deg da du ikke kunne forsvare deg. I søvnlammelsens landskap kan ingen høre deg skrike. Snarere: Ingen bryr seg om du skriker. Når mamma ikke lenger bryr seg, kan ingenting redde deg.

I *Mare* møter vi både mytologiske karakterer og historiske og samtidige personer. Karakterene i historien glir gjennom skuespillerene lik ånder i hus. De slutter aldri å være noen eller noe de har vært, det bare endres, vris og legges til. En handfull skikkelser på vei ut av det klassiske teaterets fødested. Vi aner urteateret. Pan, den første teaterkritikeren, som menadene trår etter. Idealmora Magda Goebbels, kona til propagandaministeren, som tok livet av de seks barna sine da nederlaget var et faktum. Flaggermus fra underverdenen. Festivaldeltagere og landsbyboere fra fortidas innbilte Korint, der pottemakerer sitter på hvert et hjørne og lager svartkeramikkk mens forbipasserende spytter på dem.

Mare er en tragedie, et mysterium, en folkelig festival i mytologisk landskap. Med utgangspunkt i myter, mellom annet fra antikken, blandes historie og samtid med et urtids-teater som stammer fra dionysiske landlige rituelle festivaler. *Mare* feirer fruktbarheten og likegyldigheten og livets sikre framhold i en eller annen form, om ikke den du hadde sett for deg. Stykket hyller sjansen til å ta hevn, til å smelte sammen i noe bedre, til å slå tilbake med mytiske og virkelige middel koste hva det koste vil.

«Når Lisa Lie går laus på tematikken er det med overraskende mykje humor. Saman med skodespelarar, scenograf og resten av det kunstnarlege teamet har ho skapt eit eige univers der konvensjonelle reglar og logikk er oppheva. Vi er i eit mytologisk rom, ein gjennomkomponert vev av kaotiske krefter med egne spelereglar, der referansar frå teaterhistorie, mytologi, filosofi, vitskap og populærkultur sit laust. I denne verda kjempar karakterane mot vondskapen og mot sine egne skuggar, samstundes som dei forsøker å underhalde både seg sjølv, kvarandre og publikum. [...] det heile er like underhaldande som det er skremmande. [...] Ho er inspirert av teoriar om teaterets opphav, der vårfeitar og fruktbarheits-ritual stod sentralt. Desse festivalane hadde viktige funksjonar i samtida, dei var på ein måte «ventilar» der vanlege reglar og konvensjonar ikkje gjaldt. Her kunne ein sleppe seg laus, gi blaffen i alle hemningar og gi seg over til ekstasen. Slike frirom finst ikkje lenger. Bortsett frå kanskje på julebord. Og i Lisa Lies framsyningar.»³

3 Ingrid Weme, «Eit dykk ned i ursuppa,» Det Norske Teatret, <https://www.detsnorsketeatret.no/bakgrunnsartiklar/eit-dykk-ned-i-ursuppa>. Ingrid Weme, dramaturg ved Det Norske Teatret.